

Наставно-научном већу
Универзитета у Београду – Филозофског факултета
и
Већу научних области друштвено-хуманистичких наука
Универзитета у Београду

У својству чланова Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Иване Д. Весић, под насловом *Конструисање српске музичке традиције у периоду између два светска рата: утицај идеолошких подела у српској политичкој и интелектуалној елити*, изабраних на III редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду, одржаној дана 7. марта 2016. године, част нам је и задовољство да Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Филозофског факултета и Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду поднесемо следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидаткињи и дисертацији

Ивана Д. Весић, рођена у Београду 1981. године, завршила је основне студије музикологије на Факултету музичке уметности Универзитета уметности у Београду 2007. године, са просечном оценом 9.67, одбранивши дипломски рад *‘Између поетике и политике’: поље музичке продукције у Србији и његов однос према друштвеној стварности у периоду између два светска рата*, са оценом 10. Мастер студије социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду завршила је 2009. године, са просечном оценом 9.66, одбранивши мастер рад *Продукција и промоција етно-музике у Србији након 5. октобра 2000. године. Друштвена и културна трансформација на примеру деловања медијских кућа РТС и Б-92*, са оценом 10. Докторске студије

социологије уписала је 2010. године. Од 2011. године кандидаткиња је ангажована на пројекту Музиколошког института САНУ који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије у својству истраживача-сарадника.

Кандидаткиња је објавила више научних радова у домаћим часописима (*Музикологија*, *Филозофија и друштво*, *Limes Plus*, *Зборник Матице српске за сценске уметности и музику*), као и у домаћим и међународним тематским зборницима и енциклопедијама (*Grove Music Online*, *Српски биографски речник*). Из њене библиографије издвајамо следећих пет чланака:

- „Тумачење уметничких пракси и дискурсу Антонија Грамшија. Ка конструисању грамшијевске анализе музике у модерним и постмодерним друштвима“, *Филозофија и друштво* (2012), 23 (3), 274–291.
- „Музика у бескласном друштву: делање чланова и симпатизера Комунистичке партије Југославије (КПЈ) на теоријском и практичном утемељењу новог музичког поретка (1919–1941)“, *Музикологија* (2012), 13, 27–52.
- „Davorin Jenko ‘naš stranac’ у kulturnom životu Beograda (1865–1914): kontradiktornosti etničkog koncepta nacionalnog identiteta“, *Limes Plus* (2013), 2, 175–195.
- „Radio Belgrade in the Process of Creating Symbolic Boundaries: The Case of Folk Music Program Between the Two World Wars (1929–1940)“, *Музикологија* (2013), 14, 33–62.
- „Музичко издаваштво између два светска рата као извор за проучавање експанзије популарне музике у Југославији: примери издавачких кућа Јована Фрајта и Сергија Страхова“, *Зборник Матице српске за сценске уметности и музику* (2014), 51, 65–81.

Поред објављивања ових радова, Ивана Д. Весић је учествовала на више међународних и националних конференција, а била је и члан организационог одбора неколико научних скупова: *Даворин Јенко (1833–1914) – прилози за културу сећања* (26. 11. 2014) у организацији Музиколошког института САНУ и Савета словеначке мањине у РС и *Радио као стуб развоја српске и југословенске музичке културе и уметности* (11–12. 12. 2014) у организацији Музиколошког института САНУ. Радилa је као секретар редакције часописа *Музикологија* од фебруара 2011. године до јануара 2015. године. Била је рецензент зборника *Institucije, politika i muzika u Srbiji i Sloveniji 1945–1963* у издању Филозофског факултета Универзитета у Љубљани (2015), као и часописа *Теме* (2014) и *Journal of Global Research in Education and Social Science* (2015).

Докторска дисертација *Конструисање српске музичке традиције у периоду између два светска рата: утицај идеолошких подела у српској политичкој и интелектуалној елити*, чија је израда, после прибављања позитивног мишљења Универзитета, одобрена одлуком Наставно-научног већа на XV редовној седници одржаној 10. 11. 2011. године, има 346 страна, од чега 309 страна основног текста. Библиографија садржи 543 јединице на српском, енглеском, француском и словеначком језику, као и архивске изворе, те међуратну штампу и периодику. Текст дисертације организован је у шест делова – четири систематска поглавља, од којих је свако подељено на потпоглавља, увод и закључак.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације Иване Д. Весић јесте разматрање процеса конструисања српске музичке традиције у међуратном југословенском друштву одређеног кроз скуп тумачења српске музичке прошлости, садашњости и будућности који су били утемељени на несродним вредносним позицијама. Такве позиције заступали су припадници политичке и интелектуалне елите тог времена путем различитих видова делања – јавног, политичког, друштвеног, културног, уметничког итд. Полазећи од конструктивистичке теоријске поставке нације и националне културе и из њих произашлих истраживања и, у складу са тим, претпоставке да су у наведеном историјском периоду делови српске и југословенске елите интензивно радили на стварању „идеалног типа“ националне културе уопште и музичке традиције конкретно да би га затим имплементирали путем културне и образовне политике, један од кључних аналитичких задатака представљало је праћење

рефлектовања погледа делова елите на обликовање југословенског друштва и културе на формулисање музичке политике или, прецизније, на дефинисање праваца и циљева музичког развоја на овом простору.

Ослањајући се на теоријски модел поља француског социолога Пјера Бурдијеа (Bourdieu) заједно са поставкама јавности америчког социолога Крега Калхуна (Calhoun) кандидаткиња је посматрала идеолошку диференцијацију међу политичком и интелектуалном елитом у наведеном раздобљу као део комплексних друштвених процеса чији је циљ успостављање друштвене доминације извесних друштвених група и, с тим у вези, наметање одговарајућих погледа на свет као јединих легитимних у конкретном историјском тренутку. Да би на одговарајући начин размотрила корелације између, с једне стране, идеолошких подела у оквиру југословенске политичке и интелектуалне елите и, с друге стране, креирања дистинктивних музичких програма и уједно извршила поређење између вредносних оквира и принципа на којима се заснивало политичко, друштвено и јавно делање припадника елите са вредностима које су пропагиране кроз различите врсте активности у вези са музиком (музичко стварање, извођаштво, публицистика, научно-истраживачки подухвати), кандидаткиња је усмерила анализу у неколико праваца. Пре свега, она се определила за детаљније разматрање процеса структурирања југословенског јавног поља у периоду између два светска рата сматрајући да је управо ово поље било важно место сусрета појединаца и група неједнаке друштвене утицајности и, истовремено, оних који су деловали у различитим друштвеним областима – бирократско поље, научно, новинарско, уметничко, музичко и сл.

У том контексту, циљ докторске дисертације Иване Д. Весић био је да се издвоје најзначајније фракције у пољу, односно да се детектују доминантне идеолошке позиције и њихови заступници, као и да се прате њихове релације у синхронијској и дијахронијској равни. Следећи корак обухватао је темељну анализу наратива о музици у оквиру појединачних фракција и подфракција према селектованом скупу појава/„дилема“ на основу којих су издвојене и фракције у јавном пољу. Захваљујући таквој поставци аналитичког поступка докторска дисертација садржи две веће целине у склопу којих су засебно и детаљно сагледана схватања југословенског друштва и културе, односно музике међу припадницима политичке и интелектуалне елите.

3. Основне хипотезе

У оквиру докторске дисертације тестиране су две основне хипотезе:

- да је дефинисање српске музичке традиције представљало средство у политичким борбама између три фракције (конзервативне, либералне и левичарске) унутар српске политичке и интелектуалне елите у међуратном периоду и
- да српска музичка традиција (српска музика) не постоји као таква, већ да је реч о различитим конструктима од којих поједини, услед одговарајућих социополитичких околности у конкретном историјском периоду, постају валидни и једини легитимни.

Обе хипотезе кандидаткиња је проверавала кроз сложене аналитичке поступке који су обухватили темељну друштвено-историјску анализу низа појава у југословенском међуратном друштву. Укрштајући резултате из постојећих историјских, социолошких и музиколошких истраживања међуратног друштва, културе, уметности и музике са сопственим увидима насталим на основу испитивања података из архивских извора и међуратне дневне и периодичне штампе, она је истакла не само синхронизованост процеса изградње југословенског националног и културног идентитета и креирања српске музичке традиције у периоду између два светска рата, већ и њихову дубоку прожетост у вредносном погледу. Заправо, поделе и потподеле које су се наметнуле у јавном пољу у склопу сагледавања југословенског друштва и културе репродуковале су се у великој мери у расправама о српској и југословенској музици. Свакако, имајући у виду специфичан друштвени статус уметничких поља, укључујући и музичко, тачније њихову релативну аутономност у односу на друге области друштвеног делања дискусије о српској музичкој традицији тичале су се и појава од ужестручног значаја које су имале важност искључиво у пољу музике. Ипак, судећи према спроведеној анализи, уочљив је висок степен испреплетености између поимања одговарајућег модела југословенског друштва и културе и одговарајућег модела југословенске и српске музике међу политичком и интелектуалном елитом тог времена, тачније у оквиру појединачних фракција и њихових струја.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација Иване Д. Весић садржи четири веће целине укључујући и закључно поглавље, уз велики број мањих одељака.

У уводном поглављу кандидаткиња се осврнула на предмет и циљеве рада, као и на теоријска упоришта и методолошки поступак. У том контексту посебан акценат је стављен на објашњење релевантности теме, те оправданости посматрања српске музичке традиције у југословенском међуратном друштву.

Прво поглавље које носи назив „Делање српске политичке и интелектуалне елите у међуратном периоду: опште карактеристике“ садржи сажет критички осврт на досадашња истраживања елита у Краљевини СХС/Југославији, као и осврт на југословенско јавно поље као кључно место сучељавања припадника најутицајнијих друштвених групација. Поред формулисања операционалне дефиниције југословенске политичке и интелектуалне елите у датом периоду у овом делу рада приступљено је једној врсти реконструкције југословенског јавног поља у виду истицања његових најзначајнијих актера, као и најзаступљенијих врста активности.

Друго поглавље под називом „Јавно поље у Краљевини СХС/Југославији: фракцијске поделе“ састоји се од три целине. Први део обухвата праћење испољавања фракцијских подела у јавном пољу и предочавање доминатних погледа карактеристичних за сваку појединачну фракцију и њене струје. У оквиру овог дела представљен је, у сумарном виду, културно-политички програм конзервативне, либералне и левичарске фракције, а заједно са тим начињен је преглед најутицајнијих групација и појединаца које су га заступале. Други и трећи део другог поглавља посвећени су сагледавању интерфракцијских и унутарфракцијских релација у оквиру две етапе у јавном пољу – првој коју је обележио процес плурализације и другој коју је обележио процес поларизације. У овом сегменту, пажња је посвећења анализи јавног делања најважнијих групација у оквиру појединачних фракција, те довођењу у везу ширих друштвених појава са снажењем или опадањем њихове друштвене утицајности, као и променама у дефинисању политичких и културних циљева. У склопу прве етапе посебан значај је дат групацијама из либералне фракције које су се формирале око часописа „Српски књижевни гласник“, те бројних уметничких и културних удружења (Група уметника, Удружење пријатеља уметности „Цвијета Зузорић“, Југословенско-чехословачка лига, Пољско-југословенски клуб итд). Када је реч о другој етапи, фокус је био на групацијама из све три фракције и

њиховим струјама при чему је посебан акценат био на сагледавању обликовања левичарских и конзервативних кругова, као и на трансформацији целокупне либералне фракције уочи почетка Другог светског рата. Анализом је обухваћен низ групација и појединаца укључујући бројна удружења и организације (Соко КЈ, Јужнословенски певачки савез, Народна одбрана, Коло српских сестара, Удружење научника, уметника и писаца, Удружење пријатеља славенске музике итд), уметничке кругове (породица Настасијевић, уметничко друштво „Зограф“, групе око часописа „Zvuk“, „Музички гласник“, „Идеје“), теолошке кругове (групе око часописа „Светосавље“, „Хришћанска мисао“ итд) и слично. Поред истицања идејне специфичности одређених групација и начина њиховог делања у јавном пољу, кандидаткиња је посебан акценат ставила на разматрање улоге и позиције стручњака заинтересованих за музичка питања у оквиру њих. На тај начин је направљена једна врста увода у анализу која је спроведена у следећем поглављу.

У трећем поглављу које је названо „Идеолошке особености фракција у оквиру српске политичке и интелектуалне елите и њихово испољавање у процесу конструисања српске музичке традиције“ детаљно је рамотрен наратив о музици у оквиру три фракције и њихових струја. Анализа наратива заснована је на праћењу ставова које су музички стручњаци, уметници и интелектуалци износили у вези са шест дилема: 1. идеја југословенства/идеја српства, 2. југословенска култура/западноевропска култура, 3. југословенска култура/словенска култура, 4. фолклор/висока уметност, 5. популарна култура/висока култура и 6. православље/атеизам. Дистинктивност позиција у унутарфракцијској и интерфракцијској равни долазила је до изражаја кроз неподударности како у тумачењима појединачних дилема, тако и у давању приоритета одређеним дилемама, односно стављању других на маргину интересовања. Осим тога, кроз „поредак“ дилема и њихова виђења испољавале су се и извесне специфичности музичких у односу на друге уметничке и политичке кругове у оквиру истих фракција. Резултати анализе наратива у конзервативној, либералној и левичарској фракцији указали су на низ појава које су од значаја за потврђивање основних хипотеза, као и шире. Они су предочени и размотрени у последњем, закључном поглављу.

У оквиру закључног поглавља сумарно су издвојени доминантни ставови о српској музичкој традицији у три фракције и њиховим струјама, да би потом били шире

контекстуализовани. Неколико закључака заслужује посебну пажњу. Наиме, како је кандидаткиња истакла, упркос дистинктивним полазиштима у оквиру три фракције, наратив о музици конзервативно, либерално и левичарски оријентисаних стручњака указивао је на бројне подударности. То се односило на однос према западноевропској и словенској музичкој традицији, потом на поимање важности музичког фолклора у креирању високе уметности и, најзад, на вредновање комерцијалне музичке продукције. Сличности између припадника различитих фракција уочавале су се и у погледима на вођење културне политике. Тако су конзервативци, либерали и левичари готово подједнако били наклоњени репресивним моделима културне политике залажући се за строгу контролу над репертоаром државних уметничких институција, „дисциплиновање“ музичких преференција ширих маса, маргинализовање комерцијалног музичког сектора, односно, прецизније, за наметање високих уметничких критеријума у области продукције, дистрибуције и потрошње. Осим тога, захваљујући одређеним друштвеноисторијским околностима припадници либералне фракције су имали доминанту улогу у креирању музичке политике на овим просторима.

Издвајањем кључних премиса на којима су се заснивала тумачења српске музичке традиције конзервативаца, левичара, а посебно либерала требало је да потврди њихову усидреност у шира друштвена гибања, утемељеност на скупу вредносних претпоставки, као и потенцијал за обликовање српске музике у конкретном историјском тренутку.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Својом докторском дисертацијом Ивана Д. Весић је постигла следеће научне доприносе:

- документовано и аргументовано је показала да је већина припадника српске политичке и интелектуалне елите у Краљевини СХС/Југославији придавала велики значај музици као елементу колективне идентификације (како националне, тако и наднационалне; како етничке, тако и класне);
- уочила је да су, поред свих доприноса обликовању идеолошки пожељног модела југословенске музике, припадници српске политичке и интелектуалне елите у Краљевини СХС/Југославији уложили доста труда у наставак процеса (започетог још у Краљевини Србији) одређења – или, тачније, *конструисања* – српске музичке

традиције с обзиром на њене формативне принципе, репрезенте, моделе развоја, међународно позиционирање итд.;

- констатовала је да су постојале велике корелације између идеолошко-политичких ставова припадника три фракције (конзервативне, либералне и левичарске) унутар српске политичке и интелектуалне елите у Краљевини СХС/Југославији и њихових приступа конструисању српске музичке традиције;
- дошла је до закључка да приступи конструисању српске музичке традиције припадника конзервативне, либералне и левичарске фракције унутар српске политичке и интелектуалне елите у Краљевини СХС/Југославији нису били непромењиви него су зависили од три чиниоца: 1. степена стабилности у политичком пољу, односно дубоких криза и расцепа изазваних спољним и унутрашњим факторима, 2. интензитета укључивања државног апарата у обликовање јавног поља, и 3. могућности за одбрану аутономије културног, уметничког, научног и новинарског поља и за њихову диверзификацију;
- утврдила је да су поменути чиниоци различито деловали у два периода постојања Краљевине СХС/Југославије: у првом периоду (од настанка 1. 12. 1918. до успостављања диктатуре краља Александра 6. 1. 1929) у којем је јавно поље прошло кроз процес темељне трансформације од плурализма до потпуне блокаде; и у другом периоду (од 6. 1. 1929. до напада сила Осовине на Краљевину Југославију 6. 4. 1941) у којем је текао обрнути процес узмицања присилне хомогенизације пред све израженијом поларизацијом.

6. Закључак

Докторска дисертација Иване Д. Весић израђена је према одобреној пријави и образложењу и испуњава све формалне, садржинске и квалитативне услове постављене нормативним актима и академским обичајима Универзитета у Београду – Филозофског факултета. Кандидаткиња је за своје истраживање била изузетно добро припремљена с обзиром да је са врхунским успехом завршила основне студије музикологије и мастер и докторске студије социологије. Током свих година докторских студија показивала је растућу способност за квалитетан, самосталан и самопрегоран научни рад. Текст њене докторске дисертације проистекао је из оригинално осмишљеног и спроведеног

истраживања са веома прецизним и јасним теоријским упориштем, што у савременим условима представља реткост. Њен успех утолико је већи што је остварен у области социологије музике, која је на овим просторима изузетно слабо развијена. *Last but not least*, морају се истаћи изузетан осећај кандидаткиње за српски језик, њена писменост и способност за јасно, прегнантно и прецизно изражавање мисли.

На основу свега реченог, Комисија је дошла до закључка да су се стекли сви услови за усмену одбрану написане докторске дисертације и предлаже Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Филозофског факултета и Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду да одобри јавну одбрану докторске дисертације под насловом *Конструисање српске музичке традиције у периоду између два светска рата: утицај идеолошких подела у српској политичкој и интелектуалној елити* кандидаткиње Иване Д. Весић.

У Београду, 13. априла 2016.

Чланови Комисије:

Проф. др Ивана Спасић

Др Милан Суботић, виши научни сарадник

Проф. др Александар Молнар, ментор